

OverCut No.01

Ollári Szabolcs

Pécsi Tudományegyetem, Művészeti Kar
Elektronikus Zenei Médiaművészet szak, II. évfolyam

Kovács Balázs, PhD, egyetemi adjunktus

A munka átfogó ismertetése

Az OverCut No.01 (TúlVágás No. 01) egy kétszatosnás, digitális eljárással készített elektronikus zenei kísérlet, melyet 2012 nyarán készítettem. A darab rögzített hanganyag, így tehát szalagdarabnak tekinthetjük.

A darab 7 perc 10 másodperc hosszú.

A darab címéről

A darab címe két szóból áll össze, mégpedig az „over”, mint valamin túl és a „cut”, mint vágás. A „cut” szó utal az alapvető szerkeztő technikákra, mégpedig a vágásra, másolásra és beillesztésre, melyekkel a darab is készült, illetve az „over”, ami arra utal, hogy a vágások következtében torzítás jött létre oly mértékben, hogy az anyag átalakult, majd végül csendé vált. Továbbá szójáték a „freecut” szóval, mely egy általam meghatározott „technika”, ami alapján készült a darab.

A munka alapanyaga

A munka alapanyaga egy ismert popdal („Black Eyed Peas – I Gotta Feeling ¹”) apró kis részlete (674 ezredmásodperc).

Használt technikák ismertetése

A munkát a Cool Edit Pro 2000 program segítségével készítettem.

A darabot csak egy sztereó csatornában szerkesztettem. Az elkészítése során kizárólag kivágást, másolást és beillesztést használtam, melynek részleteit lentebb ismertetem.

¹ Black Eyed Peas performing I Gotta Feeling. (C) 2009 Interscope

A darab megalkotásának előzményei

A darab 2012 nyarán született meg. Ezen a nyáron érdekelni kezdett több XX. századi képzőművészeti irányzat, azon belül leginkább a dadaizmus, pop-art és az újmédia-művészetek.

A pop-art oly' módon ihletett meg, hogy megtetszett az, ahogyan a populáris kultúra „termékeit” az alkotók a műveikben felhasználják. Főként Andy Warhol munkáira lettem figyelmes, azok közül is a különböző popikonokat ábrázoló festményeire. A darabban hallható hangmintát is ez alapján igyekeztem kiválasztani - ahogy Warhol megfestette korának egyik nagy ikonját, Elvist, úgy én is igyekeztem korom egyik legnépszerűbb popdalát felhasználni.

Az újmédia-művészeti munkák több szempontból is hatással voltak rám.

Az egyik a web-art és a különböző digitális eljárásokkal készített vizuális munkák, a másik pedig az egyszerű, elavultnak és primitívnek tűnő technikák és alapanyagok ötletes és játékos felhasználása.

Több újmédia-művész munkája arra ösztönzött, hogy digitális és viszonylag kevés , alapvető technikával, illetve alapanyaggal dolgozzak, és azokat kreatívan és játékosan használjam fel. Így esett a választásom a hangszerkesztés legalapvetőbb technikáira, mégpedig a kivágásra, másolásra és beillesztésre.

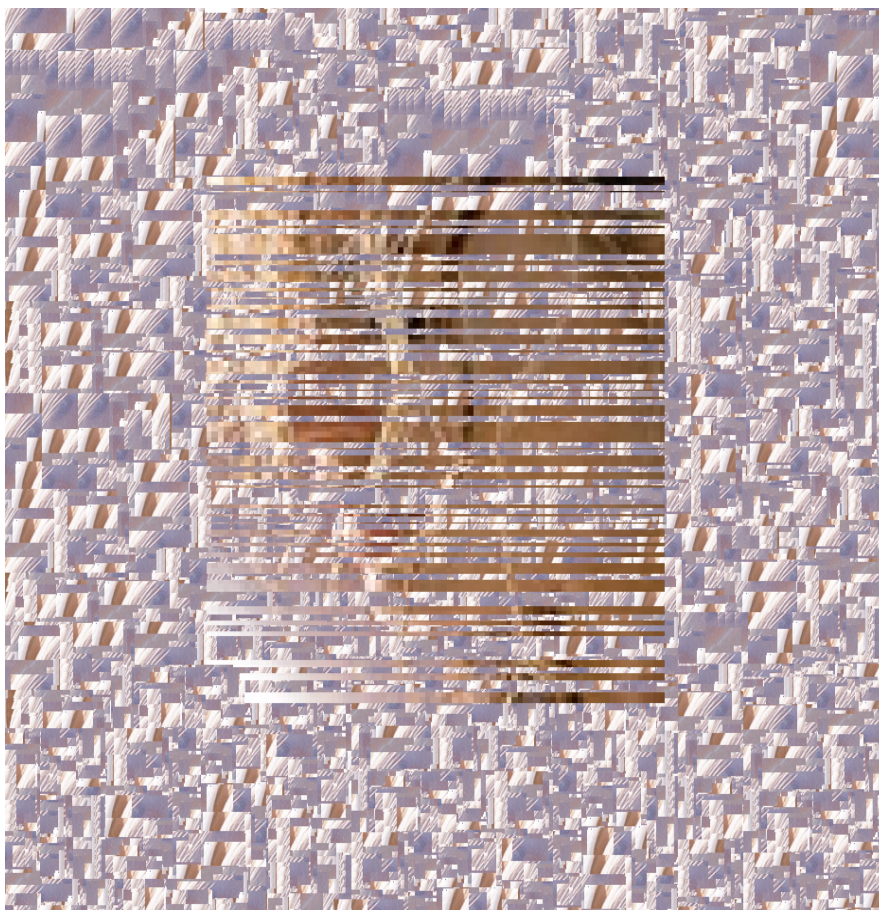
Ezekkel a technikákkal több kísérletet végeztem először audió, majd vizuális téren is. A kísérletek célja az volt, hogy minél szokatlanabb és karakteresebb hangzást hozzak létre. A munkák folyamán hamar kialakult az is, hogy ezt egy apró kis hangmintával tudom leginkább elérni.

Ez vezetett a „Komponálási folyamatok”-ban is leírt folyamathoz, melyben egy adott hang véletlenszerű kivágása, másolása és beillesztése történik. Eleinte ezt a folyamatot úgy végeztem, hogy a rövid hanganyagot sokszorosítottam, majd az így keletkezett hosszabb hanganyagból kivágtam részeket, és azokat véletlenszerűen beillesztettem. Ezeket a munkákat nem több sávós szerkeztőben készítettem, hanem hanghullám-

szerkesztő programban. Így egy sztereó csatornára voltam hagyatkozva, melybe a hangot bal és jobb csatornába egyaránt, illetve az éppen szerkezteni kívánt hanganyag bármelyik pontjába tudtam beilleszteni.

Ekkor ezt a technikát *freecut technikának* neveztem el. Későbbiekben ezt a technikát igyekeztem finomítani, és vizuálisan is megvalósítani, mely meg is történt a Windows XP Paint nevezetű egyszerű rajzprogramjával.

Alapanyagul eleinte felvett hangokkal dolgoztam, majd a fentiekben említett pop-art hatására a popkultúrából merítettem alapanyagot. Hangzó anyagok esetében popzenei minták, képeknél pedig modellek, reklámok és egyéb használati cikkek képeinek kisebb-nagyobb részleteit használtam fel. Mindkettő esetben a fő cél az volt, hogy a kiválasztott anyag az eredeti kontextusától oly' mértékben távolodjon el, hogy a forrás lehetőleg felismerhetetlen maradjon.

„A lány arca és eltakart mellbimbója”
példa a *freecut* képi megvalósítására

Zenedarabok esetén igyekeztem egy rövidke hanganyagból időben kiterjedt zenei folyamatokat kibontakoztatni, a képi világban pedig legtöbbször egy téma háttérét készítettem a freecut technikával, de az is sokszor előfordult, hogy a „főtéma” is azzal készült.

Sok újmédia-média művészetei munka képi világának karaktere is hatással volt rám, melyet igyekeztem minél jobban megjeleníteni munkáimban. Ez a vizuális munkáknál egyszerűbb volt megvalósítani, mint a zenedaraboknál.

A zenei munkáknál ezt úgy próbáltam visszaadni, hogy igyekeztem a hangzó anyagon éreztetni a digitális eljárás nyers karakterét, mint azt hasonlóképpen több web-art munkában is tapasztalhatjuk.

Tulajdonképpen a képi és audió kísérleteim egyidőben folytak, és dolgozatomban ezért is tértem ki a vizuális munkáimra, ugyanis egymásra hatással voltak.

A darab felépítése

A darab kettő főbb részre osztható.

Az első részben a kiválasztott hanganyagot igyekeztem zenei kontextusba helyezni. A szerkesztése alatt igyekeztem minél jobban elvonatkoztatni az alapanyagot az eredeti környezetétől.

Tulajdonképpen ennek a résznek az a célja, hogy az apró kis hanganyag által és a fentebb meghatározott technikák segítségével egy új zenei anyagot hozzak létre.

A darab második részében pedig az új zenei anyag utolsó másodperceit használom fel egy újabb zenei anyag és egyben zenei folyamat létrehozásához, melyben végül a felhasznált popzenei alapanyag szinte teljesen elvész, csenddé átalakulva.

Komponálási folyamatok

Az első rész megalkotásának folyamatai

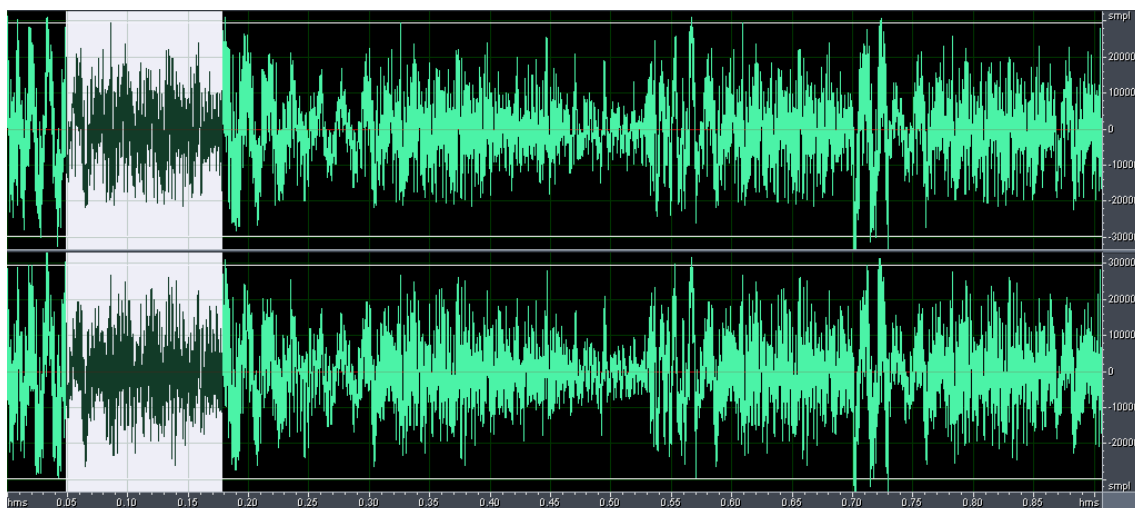
Az első részben a fentebb ismertetett apró alapanyagot egy számítógépes hanghullámszerkesztő szoftverben szerkeztettem.

A rendelkezésre álló 674 ezredmásodpercnyi anyagot másoltam, és véletlenszerűen ugyanebbe a hanganyagba illesztettem be. Az így keletkezett körülbelül 1 másodpercet ismét másoltam, és ismét véletlenszerűen önmagába illesztettem be. Ezután 2 másodpercnyi anyagom lett, melyből véletlenszerűen kimásoltam körülbelül 100-700 ezredmásodpercnyi részt, és véletlenszerűen az anyag valamely részébe beillesztettem. Ezt a folyamatot addig ismételtem, míg körülbelül 10 másodpercnyi anyagom lett.

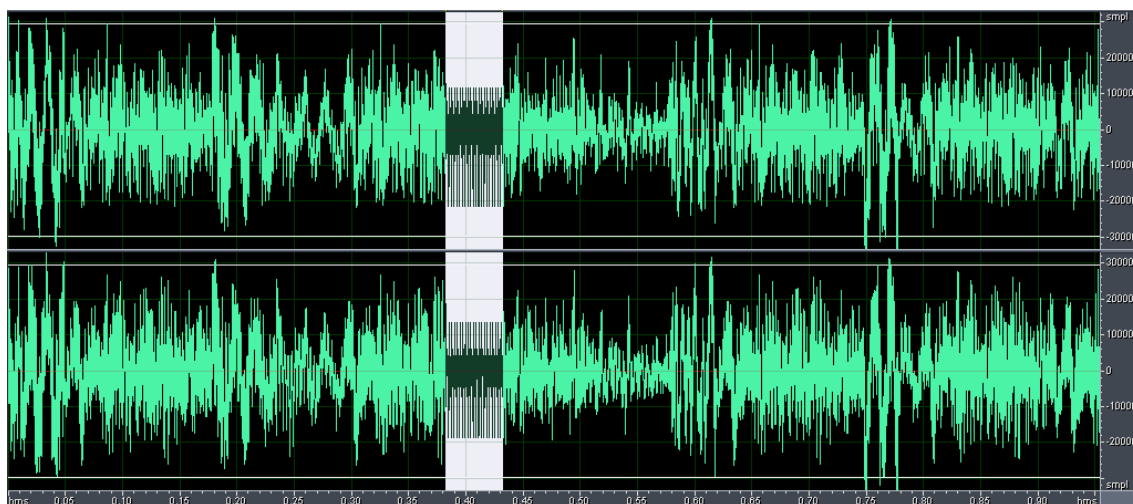
Ezután továbbra is véletlenszerűen másoltam ki részeket a hangzó anyagból, de már részben tudatosan illesztettem be azokat. Ez azt jelenti, hogy többnyire továbbra is véletlenül illesztettem be a kimásolt részeket, de ha a létrejött anyaggal nem voltam megelégedve, akkor azt visszavontam, és újra megtettem ugyanezeket a lépéseket.

Továbbá néhány helyen apró hanganyagot másoltam egymás mellé, melyek tulajdonképpen hullámformaismétlést hoztak létre.

Így jött létre a mű első 31 másodpercnyi anyaga.

A freecut technika alkalmazás közben

Hullámformamitteráció

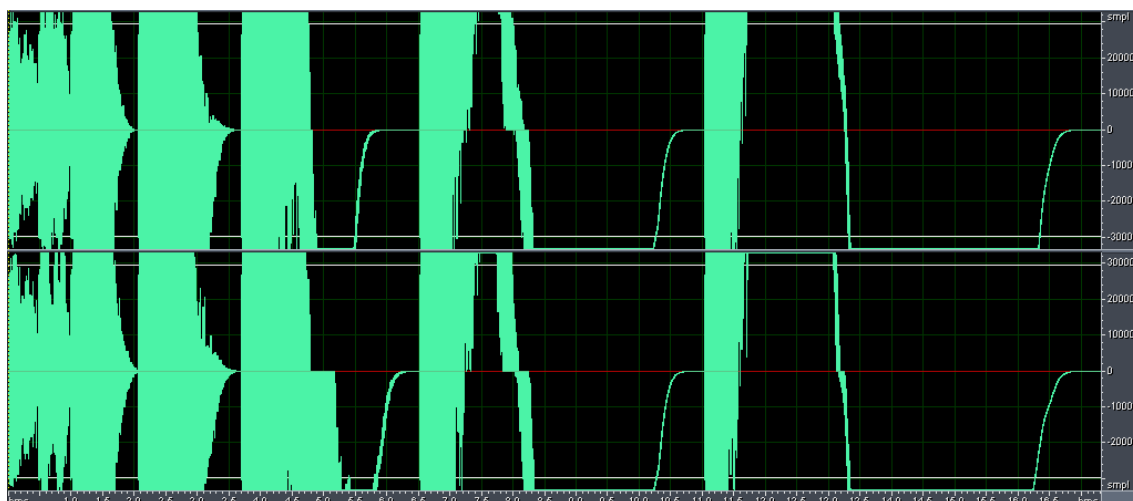
A második rész megalkotásának folyamatai

A második részben az előbbieket során létrejött anyagot használtam fel.

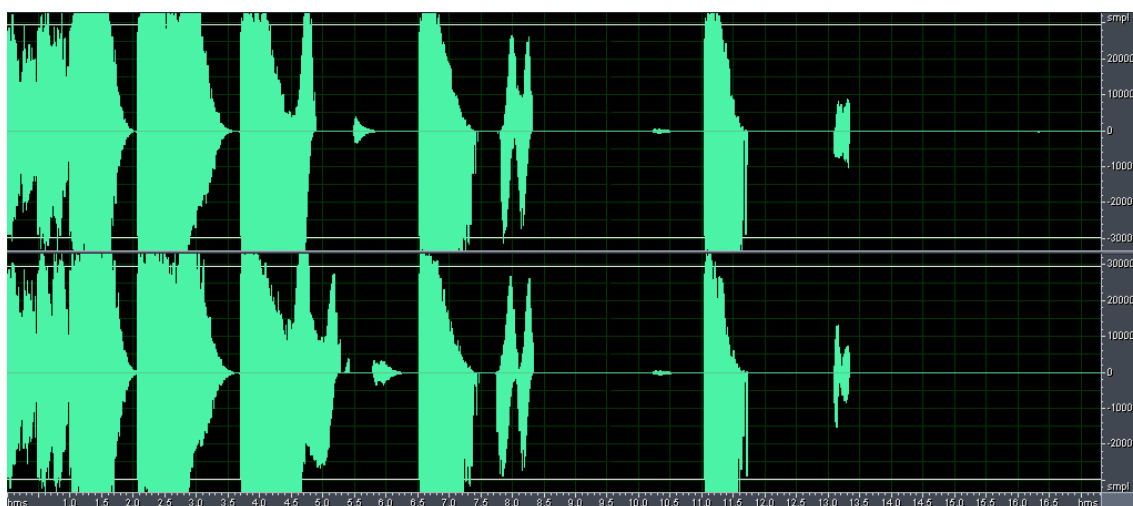
Az első rész utolsó pár másodpercét másoltam, és az első rész végére, azaz a darab végére illesztettem be. A következő lépésben ezt ismét megtettem annyi különbséggel, hogy a beillesztett hanganyag bal és jobb csatornájára külön-külön illesztettem rá a kimásolt anyagot, kisebb elcsúsztatással. Ezáltal egy enyhén torzított anyag jött létre. Majd az így létrejött, enyhén torz anyagot ismét másoltam, a darab végére illesztettem, majd ugyan ezt az anyagot ismét önmagára illesztettem a bal és jobb csatornába egyaránt, ismét külön-külön egy kisebb csúsztatással.

Ez a folyamat végül digitális torzítást hozott létre az anyagban, és a kisebb csúsztatások következtében, szinte észrevehetetlenül egyre hosszabb ismétlődő szakaszok jöttek létre. A torzítás által csendek jöttek létre, és a csúsztatások miatt pedig egyre hosszabb lettek ezek a csendek.

A csendeknek az oka, hogy oly' mértékben lettek torzítva a felhasznált anyagok, hogy azok helyenként impulzus jelekké váltak, illetve a torzított hanghullámok kioltották egymást.

A digitális torzítás szemléltetése

A digitális torzítás 50Hz-nél alacsonyabb frekvenciák levágása után

Az ODTK-ra beadott hanganyagban az 50 Hz-nél alacsonyabb frekvenciák vágva lettek, ugyanis a darabban a digitális torzítás által olyan frekvenciákat jöttek létre, amiket az emberi fül már nem képes felfogni, ugyanakkor a hangrendszerben károsodást okozhat!

A darab idejéről

Mivel a darab második részében egy folyamatot ismétlek, ezért a darabot részben tekinthetjük folyamatzenének is. A processzus elméletileg a végtelenségig

folytatóthatna, mivel minden másolás-beillesztéssel a hullámforma folyamatosan módosul, illetve az ismétlődő szakasz egyre hosszabb lesz, vele együtt a csendek is.

A darabból mégis csak 7 perc és 10 másodpercet választottam, mert úgy éreztem, hogy ez az idő megfelelő a darab kibontakozására, és a darab végére az alapanyag kellően minimálisra csökken és a csendek is „kellemesen” hosszúak lettek.

A darab hangzásvilágáról

Ahogy azt a „*A darab megalkotásának előzményei*”-ben is említettem, igyekeztem a digitális eljárásoknak a „nyersségét” visszaadni, ahogy azt több újmédia-művész munkában is tapasztalhatjuk. Ezt a darab esetében a hirtelen és sűrű vágásokkal és a digitális torzítással igyekeztem éreztetni.

Továbbá fel kell hívnom a figyelmet a darab egyik legfőbb elemére, mégpedig a csendre. Itt feltétlen meg kell említenem John Cage munkásságát, akinek zenéi és zenei felfogása igen nagy hatást gyakorolt rám. Amióta kísérleti zenével foglalkozom, azóta érdekel a csend, mint zenei elem.

Úgy gondolom, hogy ebben a munkámban a csend igen fontos szerepet játszik. Ahogy az első részben a hangok szinte ránk zúdulnak, majd egy igen erőteljes torzulásba lépnek át, a csend ezt a feszültséget feloldja, és egy másik feszültségbe tér át, mégpedig a hiányérzetbe, ezáltal a darabon belül egy erőteljes kontrasztot érezhetünk.

Természetesen az is szerepet játszott a darab karakteréhez, hogy igyekeztem minél szokatlanabb, egyedibb, akár provokálóbb hangzást létrehozni.

Lehetséges értelmezések

A popzene szereplői gyakorlatilag egy óriási piacnak a kiszolgáltatott emberei. Ez részben azzal jár, hogy aki zenével szeretne foglalkozni és abból megélni, annak a zenésznek a piaci trendeket folyamatosan figyelnie kell és az alapján dolgoznia.

Csak hogy, véleményem szerint ezek a trendek úgy működnek, hogy az aktuális korszaknak egy jól bevált zeneszám-sablonját fogják, és azt oly' mértékben közvetítik a médiában, audio-vizuálisan egyaránt, hogy aköré kialakul egy piaci igény, mely ugyan ideiglenesnek tűnik, de számottevő. Ekkor minden zenéből megélni akaró zenész ezt a trendet „tanulja meg”, mely nem más eredményez, mint másolatok sokaságát, kizárva az önkifejezést, a játékot és az újdonság élményét.

Ez a probléma a darabban véleményem szerint abban mutatkozik meg, hogy a popipar egy aprócska darabját használom fel, és ennek a darabnak a különböző hosszúságú részei bukkannak fel véletlenszerűen illetve kisebb formákba öntve, mely egyszer csak megáll a „kibontakozásban”, stagnál, és „önmagát” kezdi el másolni mindaddig, hogy egyszer csak a popzenei anyag eltorzul, és az addig torzul, míg végül eltűnik.

A hangmintázás egyértelműen megjelenik a darabomban, mellyel nem egy újabb populáris zenét igyekeztem megalkotni, hanem a saját kísérletem alapanyagául szolgált, melyben a játékosság is nagy szerepet játszott.

Igyekeztem a „játékot” úgy űzni, hogy egy olyan minőségű és hosszúságú hangmintát vegyek ki a *Black Eyed Peas* dalából, melyet egy átlagos hallgató, aki jól ismeri a slágert, épphogy felismerhesse a számot, de ha ezt a mintát egy teljesen más környezetbe helyezem el, akkor már csak nehezen találja azt ki.

A darabot több olyan embernek megmutattam, akiknek az adott dal az egyik kedvenc slágerük, de egyikük sem tudta megmondani, hogy melyik számból lett mintázva. *(Eredetileg a dolgozatomban sem szerettem volna megemlíteni a dal előadóit és címét, de végül úgy döntöttem, hogy az ODTK keretein belül ezt mégis megteszem).*

Ezt egyféle provokációnak szánom, melyben a hallgatónak megadom az esélyt, hogy felismerje az alapanyagot, ugyanis azon nem módosítottam, de csak az fogja véleményem szerint felismerni, aki az adott dalt alaposan, minden másodpercét figyelmesen meghallgatta. Ezzel is bizonyítani szeretném azt, hogy sok zenehallgató a kedvenc zenéjét nem úgy hallgatja, hogy teljes figyelmét arra fordítsa ahogy annak véleményem szerint lennie kellene, hanem szinte csak háttérzajként szolgál, főleg egy olyan dal esetében, ami a klubbok és házibulik közkedvelt dala.